

RESTAURAREA UNUI SCAUN DOMNESC CU MOTIVE POPULARE TRADIȚIONALE ROMÂNEȘTI*

**Ioan Pop
Mircea Gheorghiu**

Structură, compoziție, tehnologie

Acest scaun sau jilț domnesc cu aspect general monumental este confecționat din lemn masiv de tei prin debitare, fasonare, creștere și sculptare, traforare și băițuire în culoare maro-castaniu. Are înălțimea relativ mare – 1,55 m la spătar, lățime – 60 cm și amploare de la spătar în față de 55 cm. El se aseamănă cu o strană domnească sau arhierescă dintr-o veche biserică deși crucea sau motivul crucii nu se regăsește decât stilizat pe elementele ornamentale de la baza spătarului și pe părțile laterale de sub brațe (fig. 1). În ansamblu se aseamănă cu un alt jilț domnesc binecunoscut ce a aparținut lui Alexandru Lăpușeanu provenit de la Mănăstirea Slatina din Moldova, actualmente expus în Muzeul de Istorie a Moldovei din Iași (fig. 2).



Fig. 1. Imagine de ansamblu înainte de restaurare



Fig. 2. Jilțul lui Alexandru Lăpușeanu

* Piesa aparține Muzeului de Istorie și Arheologie Prahova – Ploiești.

Motivele ornamentale predominante de factură populară, armonios plasate pe suprafețele încrustate sunt: motivul solar, motivul rozetei, funia împletită, crucea stilizată, spirale și romburi etc. Astfel spătarul este compus din trei tăblieri înguste verticale, terminate la partea inferioară în linie dreaptă, iar la partea superioară în arcade semicirculare. Cele trei tăblieri de la spătar sunt încadrate lateral de doi montanți ce se continuă în jos cu picioarele din spate având motive ornamentale romboidale și terminații la partea superioară sub formă de piramide. Central, pe spătar, cele trei registre sunt despărțite de două lonjeroane pe care se găsește motivul ornamental al funiei împletite. La partea superioară frontonul care echilibrează întreaga compoziție a spătarului este tratat într-un motiv ornamental ce sugerează soarele (fig. 3).



Fig. 3. Motivul solar la fronton

Pe șezut, în partea centrală se găsește o rozetă mare, complexă cu șase elemente încadrate de trei brâie ornamentale circulare în spirale și triunghiuri crestate. Blatul șezutului este încadrat cu un chenar încrustat cu romburi stilizate iar la cele patru colțuri interioare regăsim din nou motivul solar (fig. 4). Atât pe cadrul de la șezutul jilțului cât și pe brațele și picioarele acestuia sunt prezente motive ornamentale în romburi și spirale care par să dețină proporția cea mai mare în repertoriul ornamental destul de bogat al acestui elegant și monumental scaun domnesc.



Fig. 4. Motiv decorativ „rozetă”

La o analiză comparativă referindu-ne atât la ornamentație cât și la modul său de execuție, acest scaun îl putem plasa la granița dintre meșteșugul popular tradițional practicat într-un atelier de profil, respectiv confecționarea sa într-un atelier specializat cu o tehnică mai avansată.

Starea de conservare înainte de restaurare

În ansamblu scaunul prezintă depuneri superficiale de murdărie aderentă ancrasată mai evidentă în excavațiile suprafețelor sculptate sau încrustate.

De asemenea, semnalăm prezența unui atac activ de insecte xilofage, mai pregnant în partea stângă a scaunului, zona inferioară, probabil în funcție de modul de expunere a acestuia și bineînțeles de preferințele insectelor care se retrag în spațiile mai întunecoase și umede. Datorită activității acestor insecte care se hrănesc cu celuloza din lemn, scaunul este fragilizat, fapt care a dus și la fracturarea și pierderea unui picior din spate, partea stângă (fig. 5).

Mai semnalăm pierderi de material lemnos în alte trei locuri și anume terminația din față a brațului stâng al scaunului, o porțiune sculptată de pe suprafața spătarului și un element încrustat de sub brațele scaunului (fig. 6).



Fig. 5. Aspect din timpul restaurării



Fig. 6. Elemente nou confecționate

Aproape toate zonele și punctele de îmbinare ale elementelor componente sunt slăbite producând în consecință o instabilitate generală.

Privind cromatica generală a scaunului menționăm faptul că în timp, datorită folosinței îndelungate cât și datorită unor decolorări fotochimice rezultate în urma acțiunii luminii naturale s-au produs distonanțe cromatice evidente, nai accentuate pe șezut, partea din față, pe suprafețele mai proeminente de pe spătar și părțile superioare ale brațelor etc.

Descrierea sintetică a procesului de restaurare-conservare

După o analiză atentă a tuturor problemelor pe care le ridică conservarea și restaurarea acestui scaun domnesc s-au stabilit în amănunțime toate etapele și operațiunile pe care trebuie să le parcurgă pentru a fi readus la starea și funcțiile pe care le-a avut la început urmărind mereu să nu-i fie afectată patina nobilă și autenticitatea. Dacă delimităm aceste etape în succesiunea lor cronologică, acestea sunt următoarele:

- Desprăfuire și curățire uscată și umedă. S-a insistat în zonele mai ascunse pe suprafețele sculptate care au reținut mai ușor suspensiile din aer și depunerile de diferite impurități.
- Tratament cu xylamon împotriva biodegradării prin injectare și pensulare.
- Demontare parțială. S-a recurs la demontarea elementelor componente spre a fi consolidate, practic pentru a avea un acces mai ușor ca să se poată realiza o încliere corespunzătoare.
- Completări cu lemn nou. Porțiunile completate au fost racordate ca formă și dimensiuni conform arealului topografic respectiv. În prealabil suprafețele de contact dintre lemnul original și cel nou au fost preparate adecvat pentru a se obține o priză puternică.
- Sculptarea sau încrustarea suprafețelor completate cu lemn nou. Acest lucru s-a făcut fie direct pe lemnul deja montat în operă (picior spate și spătar), fie independent în bancul de sculptură – elementele nou confecționate și sculptate de la extremitatea brațului stâng și de sub acest braț.
- Chituirea micilor excavații sau neregularități ale suprafețelor lemnoase rezultate în urma unor erodări sau pierderi infime de lemn.
- Integrarea cromatică a completărilor cu lemn nou.
- Integrare cromatică de ansamblu. S-a ținut cont de aspectul cromatic general care face parte practic din patina timpului cât și ușoarele diferențieri cromatice rezultate din uzura funcțională de asemeni, parte din patina nobilă.
- Conservarea și acoperirea de protecție cu ceară de Carnauba prin aplicare directă și după aceea prin lustruire cu o textilă moale.
- Retușuri finale de rigoare.



Fig. 7. Aspect din timpul restaurării



Fig. 8. Imagine lateral stânga înainte de integrare cromatică



Fig. 9. Imagine axonometrică după restaurare



Fig. 10. Imagine din față după restaurare

Abstract

The paper presents some of the aspects concerning the restoration of a princely chair from the patrimony of the Museum of History and Archaeology Prahova, Ploiesti city. The ornamentation of the princely chair is inspired from the Romanian folklore and was deteriorated by action of the xylophagous insects. Due to this, the wood is brittle one leg and some of the ornaments are lost. These elements were restored by analogy with other present symmetrical elements.